

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу»

на тему: **«ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ АГРОБІЗНЕСУ»**

Виконавець:

студент ФЕУП 57 групи

Кравченко Валерія Миколаївна _____

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Колесник Ольга Олексіївна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Еколого-орієнтоване управління є ключовим елементом сталого розвитку агробізнесу в умовах сучасних екологічних викликів. Зростання попиту на екологічно чисту продукцію, посилення регуляторного контролю у сфері охорони навколишнього середовища та потреба в раціональному використанні природних ресурсів змушують агропідприємства адаптувати свою діяльність до нових умов. Впровадження екологічних підходів сприяє зниженню негативного впливу на екосистеми, одночасно підвищуючи конкурентоспроможність підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Сьогодні аграрний сектор стикається з проблемами ерозії ґрунтів, виснаження водних ресурсів і забруднення навколишнього середовища, які безпосередньо впливають на ефективність виробництва. У зв'язку з цим еколого-орієнтоване управління набуває стратегічного значення, дозволяючи мінімізувати ризики, пов'язані з погіршенням природних умов. Крім того, інтеграція екологічних принципів в управлінські процеси підвищує довіру споживачів, які все частіше віддають перевагу соціально відповідальним компаніям.

Важливість теми також зумовлена необхідністю формування партнерських відносин між бізнесом, місцевими громадами та державою. Еколого-орієнтоване управління є ефективним інструментом соціальної відповідальності, що дозволяє не лише забезпечити стабільний розвиток агробізнесу, але й покращити якість життя в регіонах його діяльності. Це створює передумови для гармонійного поєднання економічних інтересів підприємств із потребами суспільства та екології.

Мета кваліфікаційної роботи – провести дослідження теоретичних, методичних та прикладних аспектів еколого-орієнтоване управління підприємствами агробізнесу.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі необхідно вирішити наступні **завдання**:

- охарактеризувати концептуальні засади еколого-збалансованого природокористування;
- розглянути організаційно-економічні механізми забезпечення «зеленої» стратегії;
- описати еколого-орієнтоване управління як складову сталого розвитку економіки;
- здійснити аналіз сучасного стану підприємств агробізнесу України;
- провести оцінку необхідності екологічного аудиту та екологічної санації агропідприємств;
- розробити модель еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу України;
- обґрунтувати напрями міжнародної координації та взаємодії щодо забезпечення «зеленого» зростання;
- розглянути кластеризацію в якості засобу забезпечення інноваційності управління підприємствами агробізнесу;
- дослідити екоменеджмент як інструмент реалізації соціальної відповідальності агробізнесу.

Об'єктом дослідження є процес еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні засади еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу в Україні.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Так, під час вивчення теоретичного базису зеленої стратегії підприємств було використано такі методи, як аналіз, синтез, індукція, дедукція, системно-структурний метод, метод ключових понять, порівняння, групування та класифікації. В процесі проведення аналізу сучасного стану та перспектив розвитку агробізнесу в Україні було використано економіко-статистичний метод, табличний та графічний методи, прогностичний метод. Під час обґрунтування напрямів забезпечення розвитку еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу були застосовані метод експертних оцінок, формалізація, наукове абстрагування та узагальнення отриманих результатів.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали державних органів влади, електронні ресурси світової мережі Internet.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр складається зі вступу, трьох розділів, що включають 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 80 найменувань, 7 додатків. Загальний обсяг роботи становить 103 сторінок. Основний зміст викладено на 88 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 18 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведених досліджень приймала участь у II Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології в економіці і управлінні», опубліковані тези: Кравченко В. М., Гострик О. М. Ефективність систем автоматизації в бізнесі. *Інформаційні технології в економіці і управлінні: зб. наук. студ. праць. Одеса: ОНЕУ, 2023. Вип. 5. С. 98–103.*

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичний базис зеленої стратегії підприємств» розглядаються концептуальні засади еколого-збалансованого природокористування; розглянуто організаційно-економічні механізми забезпечення «зеленої» стратегії; описується еколого-орієнтоване управління як складова сталого розвитку економіки.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку агробізнесу в Україні» проаналізовано сучасний стан підприємств агробізнесу України. Оцінено необхідності екологічного аудиту та екологічної санації агропідприємств. Розглянуто модель еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу України.

У третьому розділі «Напрями забезпечення розвитку еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу» виділено напрями міжнародної координації та взаємодії щодо забезпечення «зеленого» зростання. Кластеризація як забезпечення

інноваційності управління підприємствами агробізнесу. Екоменеджмент як інструмент реалізації соціальної відповідальності агробізнесу.

ВИСНОВКИ

1. Еколого-збалансоване природокористування є важливим підходом у сучасному управлінні природними ресурсами, який спрямований на забезпечення стійкого розвитку та гармонійного співіснування людини з природою. Еколого-збалансоване природокористування – це форма господарської діяльності, яка спрямована на раціональне та ефективне використання природних ресурсів з урахуванням їх відновлення та збереження, а також мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище.

2. Організаційно-економічні механізми забезпечення «зеленої» стратегії – це сукупність інструментів, заходів і дій, спрямованих на реалізацію принципів «зеленої» економіки, що забезпечують екологічно орієнтований розвиток і стале природокористування. До таких механізмів можна віднести: економічні, фінансові, регуляторні, інноваційні, освітньо-інформаційні, організаційні, інституційні тощо. В сучасних умовах господарювання для забезпечення збалансованого розвитку аграрної сфери важливу роль відіграють екологічні, економічні, космічні та законодавчі механізми.

3. Еколого-орієнтоване управління – це управлінський підхід, який інтегрує екологічні принципи в економічну діяльність для забезпечення сталого розвитку. Воно спрямоване на мінімізацію негативного впливу виробництва на довкілля, ефективне використання ресурсів та впровадження екологічних інновацій, що сприяють довготривалому економічному зростанню та збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь. Еколого-орієнтоване управління є дієвим інструментом механізму економічного розвитку, тому його запровадження на підприємствах забезпечує їх сталий розвиток на основі поширення екологічно збалансованих видів виробництва й розподілу в умовах появи нових екологічних потреб.

4. Сучасний стан підприємств агробізнесу України характеризується складною адаптацією до викликів, спричинених воєнними діями. Основними проблемами є порушення логістичних ланцюгів, скорочення посівних площ через бойові дії та проблеми з кадрами через мобілізацію і міграцію. Незважаючи на це, агробізнес намагається зберегти виробничі потужності, забезпечити внутрішні потреби та підтримати експортну діяльність. Впровадження інноваційних рішень і залучення міжнародної допомоги стає важливим елементом виживання і розвитку. Підприємства аграрного бізнесу активно шукають нові ринки збуту, перебудовують виробничі процеси та адаптуються до нових економічних і політичних реалій.

5. Сьогодні агропідприємства України стикаються зі зростаючими екологічними викликами, що робить екологічний аудит важливим інструментом для їх сталого розвитку. Він допомагає виявляти проблеми, пов'язані з раціональним використанням природних ресурсів, знижувати негативний вплив на довкілля та забезпечувати відповідність екологічним нормам і стандартам. Екологічний аудит

також сприяє покращенню екологічної ефективності виробництва, знижує ризики санкцій за екологічні порушення та підвищує конкурентоспроможність агропідприємств на внутрішньому і міжнародному ринках. В свою чергу, екологічна санація в агропідприємствах України є необхідною для відновлення деградованих земель, очищення забруднених водних ресурсів та збереження біорізноманіття, що постраждали через інтенсивну сільськогосподарську діяльність.

6. Модель еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу України – це система управління, що інтегрує екологічні, економічні та соціальні аспекти в діяльності аграрних підприємств. Вона включає такі структурні елементи, як: механізми управління; суб'єкти та об'єкти управління; функції, принципи та завдання управління; політика державного регулювання та ефективність управління. Модель еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу України спрямована на мінімізацію негативного впливу на довкілля, раціональне використання природних ресурсів, впровадження екологічно чистих технологій та забезпечення сталого розвитку, з урахуванням вимог екологічного законодавства та інтересів суспільства.

7. Напрями міжнародної координації та взаємодії для забезпечення «зеленого» зростання охоплюють розвиток партнерств у сфері впровадження низьковуглецевих технологій, гармонізацію екологічних стандартів і норм, а також обмін передовими практиками та інноваціями. Особливий акцент робиться на інтеграції зусиль у боротьбі зі зміною клімату, зокрема через спільні програми зі скорочення викидів парникових газів, розвиток відновлюваної енергетики та впровадження принципів циркулярної економіки. Крім того, важливим є формування фінансових і технічних механізмів підтримки, спрямованих на розвиток «зеленої» інфраструктури, залучення інвестицій та забезпечення сталого управління природними ресурсами.

8. Кластеризація в агробізнесі виступає дієвим інструментом інноваційного управління підприємствами, сприяючи їхньому об'єднанню за принципом спільних інтересів, ресурсів і можливостей. Це дозволяє формувати інтегровані мережі взаємодії між виробниками, переробниками, науковими установами та іншими учасниками ринку, що забезпечує синергію знань, технологій і інвестицій. Кластери стимулюють обмін досвідом, доступ до сучасних інноваційних розробок і створення умов для підвищення конкурентоспроможності. Такий підхід сприяє впровадженню передових управлінських практик, оптимізації виробничих процесів і зростанню екологічної та економічної ефективності підприємств.

9. Екоменеджмент є ключовим інструментом реалізації соціальної відповідальності агробізнесу, спрямованим на гармонізацію економічної діяльності з екологічними вимогами. Він включає впровадження екологічно безпечних технологій, ефективне використання природних ресурсів і мінімізацію негативного впливу на довкілля. Завдяки системному підходу, екоменеджмент дозволяє підприємствам агробізнесу відповідати очікуванням суспільства щодо сталого розвитку, підвищувати репутацію та довіру споживачів. Це також сприяє дотриманню екологічних стандартів, скороченню витрат через оптимізацію процесів та розвитку партнерських відносин з громадськістю, що забезпечує стійкий розвиток аграрного сектору.

АНОТАЦІЯ

Кравченко В.М. «Еколого-орієнтоване управління підприємствами агробізнесу»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньою програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом». Одеський національний економічний університет. м. Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – це процес еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу.

У роботі розглядаються загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Так, під час вивчення теоретичного базису зеленої стратегії підприємств було використано такі методи, як аналіз, синтез, індукція, дедукція, системно-структурний метод, метод ключових понять, порівняння, групування та класифікації. В процесі проведення аналізу сучасного стану та перспектив розвитку агробізнесу в Україні було використано економіко-статистичний метод, табличний та графічний методи, прогностичний метод. Під час обґрунтування напрямів забезпечення розвитку еколого-орієнтованого управління підприємствами агробізнесу були застосовані метод експертних оцінок, формалізація, наукове абстрагування та узагальнення отриманих результатів.

Ключові слова: екологія, еколого-орієнтованого управління, агробізнес, базис зеленої стратегії, аграрний сектор, еколого-збалансоване природокористування.

ANNOTATION

Kravchenko V. «Environmentally oriented management of agricultural business enterprises»

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 076 "Entrepreneurship and trade" under the educational program of the professional direction "Economics, planning and business management". Odesa National Economic University. Odesa, 2024.

The master's qualification work consists of three sections. The object of research is the process of ecologically oriented management of agribusiness enterprises.

The work considers general scientific and special research methods. Thus, during the study of the theoretical basis of the green strategy of enterprises, such methods as analysis, synthesis, induction, deduction, system-structural method, method of key concepts, comparison, grouping and classification were used. In the process of analyzing the current state and prospects for the development of agribusiness in Ukraine, the economic-statistical method, tabular and graphical methods, and prognostic method were used. During the substantiation of directions for ensuring the development of ecologically-oriented management of agribusiness enterprises, the method of expert evaluations, formalization, scientific abstraction and generalization of the obtained results were applied.

Key words: ecology, ecologically oriented management, agribusiness, basis of green strategy, agrarian sector, ecologically balanced nature management.

